

פרק ב'

עליה, פן יהיה למוקש בקרבך. (שם לד- יב) 3 לא תכרות להם ברית (דברים ז-ב), וכן על אי הריסת המזבחות, שגם על זה צוותה התורה 3 פעמים: 1 כי את מזבחותם תתצון. (שמות לד-יג) 2 כי אם כה תעשו להם מזבחותיהם תתצו וכו' (דברים ז-ה) ונתצתם את מזבחותם (שם יב-ג).

ג. וגם אמרתי לא אנרש אותם מפניכם והיו לכם לצידים ואלהיהם יהיו לכם למוקש.

(הסבר)

מידה כנגד מידה אעניש אתכם: על אשר כרתתם עמם ברית- לא אנרש אותם מפניכם. כלומר אף אם עתה תרצו להמשיך ולרשת אותם לא אעזור לכם, כי הברית שאעזור לכם הופרה. והמזבחות שלא שברתם - ואלוהיהם יהיו לכם למוקש, = לתקלה. וגם על השטח שכבר בידכם תסבלו מרות אחרים כאשר תעבדו לפסילים.

* לצידים=רש"י פי' למצודים בצדכם בנדודים וניסות לשלול ולבזו. והוא מלישון צד, כלומר יהיו בצידכם לצרות. וי"מ שזו קיצור מהמילים בבמדבר (לג-נה) ולצנינים בצדיכם, שפירושם לקוצים בצדכם.

ד. ויהי כדבר מלאך ה' את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו.

(הסבר)

הנביא מסיים שכששמעו בני ישראל את הדברים האלו כלומר את הגזירה שיהיו הגוים לצידים, ופסליהם למוקש בכו בקול רם (וכנראה היה הבכי חזק במיוחד עד שמצאו לנכון לקרוא למקום על שם הבכי, אך עם כל זה לא מפורט שהיה שינוי מעתה בתחומים אלו)

ה. ויקראו שם המקום ההוא בכים ויזבחו שם לה'.

(הסבר)

למקום הבכי קראו בוכים, והקריבו שם קרבנות. הבאנו לעיל את דעתו של המעם לועז שמקום זה היה במשכן שילה ולכן מובן מדוע זבחו שם לה'. אלא שהקושי, שלא מצאנו להלן שיקראו לשילה בוכים, ומשמע שהיה זה מקום אחר. והמשך חכמה בפרשת ראה (דברים יב- ח) מבאר עפ"י בתוספתא בסוף זבחים שכאשר אין הארון נתון באהל מועד, הבמות מותרות, והיות ובסוף ספר יהושע למדנו (פ"ב- כו) שיהושע כרת ברית עם ישראל בשכם, ולשם כך הובא לשם הארון, לכן אחר מותו יתכן שעדין הארון לא שב למשכן שבשילה או שלקחוהו למלחמה ולכן יכלו לזבח קרבנות גם במקום הנקרא בוכים.

ו. וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ.

(הסבר)

בפסוקים אלו אנו חוזרים לסוף יהושע, לאחר שהפסקנו בכיבושי השבטים וכו' כי הנביא רוצה להסביר את התדרדרות בני ישראל לכן מקדים שבימי יהושע והזקנים היה לב ישראל שלם עם ה', ואחר שכרת עמם ברית וישלחם לביתם...

ז. ויעבדו העם את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחר יהושע אשר ראו את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה לישראל.

(הסבר)

א. ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבכים ויאמר אעלה אתכם ממצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם.

(הסבר)

פרק זה הוא הקדמה לשאר הספר. הנביא מניח לנו יסוד מוצק שאין מקרים בעולם, וכל עליות ומורדות בשלטון שקראו במשך ה- 300 שנה אינם אלא תוצאה של התנהגות העם. כאשר עבדו את ה', וטוב להם. אך כאשר זנחו את עבודת ה' ועבדו לבעלים נמסרו ביד אויביהם. כמו כן מבאר לנו את ההתדרדרות של בני ישראל לעזוב את ה', וכן מדוע לא הצליחו לכבוש את כל הארץ כפי שהבטיח להם ה'. כי הבטחה זו מותנית בהנהגתם.

הז"ל אומרים לנו במדרש רבה אמר רבי סימון שמלאך ה' כאן אינו אלא פנחס. ומדוע נקרא מלאך ה' שכשהיה מתנבא היו פניו בוערים כלפידים. עד שהיה קשה להבחין באדם שבו והיה נראה כמלאך. ובכן פנחס קיבל נבואה מה' לומר לבני ישראל, (דבר נדיר בתקופה זו, ודיבורו בנוף ראשון, כלומר כך אמר ה') אני אמרתי שאעלה אתכם ממצרים כדי להביא אתכם אל הארץ שנשבעתי לאבותיכם, וקיימתי שלא אאליץ להפר בריתי עמכם לעולם. הדגשה: לאיזה דרגה מסוגל אדם להגיע, ממש כמלאך א- לוקים, עד שלהלן נראה שכאשר אשת מנוח ראתה מלאך אמיתי אמרה לבעלה שראתה איש א-לוקים = נביא, זאת אומרת שהדמיון בין הנביא למלאך כל כך מושלם עד שלא יכלה להבחין ביניהם ורק כאשר עלה בלהב לשמים אז הבינו כי מלאך ה' הוא ככתוב בפסוק.

* אל הבכים = שם מקום ונקרא כך ע"ש שבכו בני ישראל בשמעם את דברי הנביא. (ויש אומרים שמקום זה היה סמוך למשכן שילה, כי בהמשך כתוב ויזבחו שם לה' והרי י"ד שנה של כיבוש וחילוק היה המשכן בגלגל ואח"כ עבר לשילה, ומשבאו לשילה נאסרו הבנות וא"כ איך יתכן שהקריבו שם לה' בהכרח שזה היה בשילה, ולפי זה מובן איך היו שם כל ישראל, יתכן בעליה לרגל, אך עיין להלן פסוק ה' מה שהבאנו בשם המשך חכמה.)

ב. ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת, מזבחותיהם תתצון, ולא שמעתם בקולי מה זאת עשיתם.

(הסבר)

התוכחה נוקבת עד התחום. צויתי אתכם 2 דברים. כהתחייבות מצדכם לברית בינינו 1 לא לכרות ברית ליושבי הארץ. 2 לנתון (לשבז) את המזבחות של הפסילים. ומדוע לא שמעתם בקולי בדברים האלו, ובכך הפרתם את הברית אשר כרתתי עמכם.

הערה: מענין שאין הנביא מוכיח אותם על אשר לא כבשו את כל הארץ, (שעל זה יוכלו לומר עדין לא התרבינו מספיק או אין בכוחנו לכבוש את הארץ) אלא על 2 דברים גלויים ומוחשיים שאין להם אפשרות להכחישם. על אשר שמום למס במקום להשמידם, הרי זה כריתת ברית עמהם שעל זה הוזכרה התורה 3 פעמים: 1 לא תכרות להם ולאולהיהם ברית... כי יהיה לך למוקש, (שמות כג- לב) 2 השמר לך פן תכרות ברית ליושב הארץ אשר אתה בא

ומה שפירט בגבול נחלתו – מכאן שנחת רוח למת להיקבר אצל משפחתו. ומה שנאמר מצפון להר געש אמרו חז"ל (פתיחה דרות רבה) אמר רבי ברכיה, חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו געש, ומהו הר געש? ... שעל ידי שנתעצלו בהספדו והיו עסוקים כל אחד בחלקו בנחלתו ביקש הקב"ה להרעיש את העולם כולו על יושביו כמה דאת אמר ותנעש ותרעש הארץ. ובשבת קה: רגש עליהן הר להורגן. (מבהיל כמה הקב"ה דורש את כבוד הצדיקים. שביקש להרעיש את העולם כולו על יושביו, על אף שעסקו במצות ישוב ארץ ישראל, ועוד שם שנתקצרו ימי הזקנים עבור זה. י. וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אחריהם אשר לא ידעו את ה' וגם את המעשה אשר עשה לישראל.

(הסבר)

הנביא ממשיך ואומר שגם רובו של הדור שעבדו את ה' נאספו נשמותיהם אל אבותם (ביטוי נאסף אל אבותיו הוא הולך על הנשמה לעולם הנשמות) וקם דור שהוא אחר לקודמו, שונה מקודמו ב- 2 דברים: 1) לא ידעו את ה', כלומר לא התבוננו בהנהגת הבריאה להגיע להכרה שהשי"ת ברא את העולם כדי לעבוד אותו וליראה מפניו. 2) לא ראו את המופתים שעשה ה' לישראל שיעורר אותם להתבונן בהנהגת ה'.

הערה: למעשה יש כאן קושי לפי מה שהסברנו לעיל בכריתא בסדר עולם שמיד בתום 28 שנה לכניסתם לארץ התחילו להפסיק לעבוד את ה', האם רוב הדור היו פחותים מבני 28 שנים ולא ראו בקיעת הירדן, ואת העמדת החמה על ידי יהושע, ואמנם נפלאות המלחמות יתכן שהיו והיו במחנה לא ראו בהושאת נפילת חומת יריחו, ומלחמות 5 המלכים, אך היו נפלאות שראו בכל העולם. ולכן פירש המצודות – כי נשכח מהם. יא. ויעשו בני ישראל את הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים.

(הסבר)

הפסוק מבאר לנו את התדרדרות העם שהיה ב- 3 שלבים. 1) עזבו בני ישראל את עבודת ה' לבדו ועבדוהו בשיתוף עם הבעלים. ועדין לא עזבו את עבודת ה' כליל. הערה: בעלים – פסלים שעשאו עליהם לבעל ואדון. (רד"ק) וי"מ שהוא שם כללי לפסלים, כי עובדיו היו מאמינים שיש בו כוח מסוים ולכן היו עובדים אליו כדי שיתן להם מכוחו, למשל היו פסלי מינופת, כמו פעור וכדו' שעובדיו האמינו שאם יתנו לכח המינופת כבוד יעזבם ולא יגרום להם רע. וכן שאר הפסלים כל אחד מבטא כח מסוים שלכן עובדיו עבדוהו ולכן מתאים לשון בעל, כי הוא בעל הכח ההוא. להבדיל אלף אלפי הבדלות שאנו מיוחדים בשם הקדוש א- לוקים שהוא בעל הכוחות כולם, כלומר ישנו כח בעולם שהוא כח הצמיחה ויתכן שיש מלאך ממונה על כח זה, וכן כח הכליון. וה' הוא בעלים על כל הכוחות כולם (ומעל כל הממונים על הכוחות) ולכן אנו מתפללים רק אליו כי שאר כל הממונים נתונים למרותו ואין להתפלל לעבד במקום לרבו.

יב. ויעזבו את ה' א- לוקי אבותם המוציא אותם מארץ מצרים וילכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיהם וישתחוו להם ויכעיסו את ה'.

הנביא ממשיך שבני עבדו את ה' גם כל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחר יהושע. שהם ראו את הניסים במדבר ובבקיעת הירדן ומחמתם העם גם היה עם ה'. ובגמרא בשבת (קה:) כל המתעצל בהספדו של חכם אינו מאריך ימים, איתבייה רבי חייא בר אבא לר' יוחנן ויעבדו את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע. (והרי הזקנים התעצלו בהספדו של יהושע כדלקמן בפסוק ט') א"ל בבלאי (כי רבי חייא מבבל היה) ימים האריכו שנים לא האריכו. ופרש"י שחיו ימיהם בטוב ובנעימים שזה נקרא אריכות ימים, אך שנים לא האריכו. (ובמהרש"א שם רצה לפרש איפכא שאמנם האריכו ימי חיים אך ימיהם לא היו בטוב. ולכאורה ההכרח של רש"י היא הכריתא בסדר עולם שמונה 300 שנה מכיבוש סיחון עד ימי יפתח, ולפי"ז ימי יהושע והשופטים היו 28 שנה, וממילא ימים האריכו הם כמשמעותם. ובפרט שלפי השבון הסדר עולם אנו חייבים להכליל את הימים שהטאו ישראל בתוך ימי השופט (כגון את מה שכושן רשעתיים מלך ארם נהרים רדה בהם 8 שנים היו מימי עתניאל בן קנז השופט שביחד עם הימים האלו היה 40 שנה (ולא ששפט 40 שנה לבד השעבוד) ולכושן רשעתיים ניתנו ישראל אחר שעבדו את הבעלים והעשתרות, כמפורט בפסוק והרי בימי הזקנים לא עבדו את הפסילים ככתוב כאן ומיד אחר ה- 28 שנים מונים 40 שנה לעתניאל בן קנז).

ה. וימת יהושע בן נון עבד ה' בן מאה ועשר שנים.

(הסבר)

יהושע קיבל כאן תואר נדיר שרבו משה קבלו = עבד ה'. שאין לו בעולמו אלא עבדות ה'. ומת בן מאה ועשר שנים. * חז"ל מוצאים תביעה דקה מן הדקה על יהושע אפילו שנקרא בתואר רם כזה = עבד ה'. מ"מ נתקצרו ימיו 10 שנים עבור התעצלות במצוה. וכך אומרים חז"ל, (בכמדבר רבה פ"כב - ו) כאשר הייתי עם משה אהיה עמך – שראוי היה יהושע לחיות 120 שנה כמשה, ולמה נתקצרו שנותיו, בשעה שאמר ה' למשה נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, לא אחר הדבר אלא נזדרז, אבל יהושע שבא להלחם עם המלכים אמר אם אני הורגם מיד אני מת כדרך שמת משה רבי, התחיל מעכב במלחמתם שנאמר ימים רבים עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה, אמר לו הקב"ה וכך עשית, הריני מקצר משנותיך 10 שנים, אמר שלמה רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום.

ט. ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת חרם בהר אפרים מצפון להר געש.

(הסבר)

קברו את יהושע בנחלתו בתמנת חרם, ורש"י מבאר את השינוי שכאן נקרא תמנת חרם וביהושע כד' – ל' נקרא תמנת סרח שבאמת תמנת סרח שמה אלא שעשו תמונת חמה על קברו של יהושע להראות גדולתו שהעמיד חמה וכל העובר עליה אומר חבל על זה שעשה דבר גדול כזה ומת. וברד"ק הוסיף שהשמש נקראת חרם כמו שנאמר האומר לחרם ולא יזרה. ובבבא בתרא קכב: מבארת הגמרא שבתחילה הייתה נחלת יהושע יבשה כחרם, ולבסוף נהיו הפירות מסריחים מרוב שומגן, ופירש הרשב"ם למעליותא שלרוב שמנם האם משמרים אותם יותר מדאי מסריחין. והנביא ציין זה לומר לנו שבעלות של צדיק על הארץ משנה את מהותה ומלהוציא פירות יבשים כחרם יוצאו פירות שמינים בצורה מופלגת.

מזו. ויקם ה' שפטים ויושיעום מיד שסייהם .

(הסבר)

הנביא ממשיך לפרט את הצלחת העם לפעמים בתקופה זו , כי קודם הסביר שהעונשים היו בסיבת עזבם דרך ה' ועכשיו שלפעמים כשהצלחתו הוא כי ה' העמיד עליהם שופטים – מנהיגים שידריכו בדרך התורה ואז ויושיעום מיד שוסייהם – רומסיהם. וכותב 2 סוגים של הצלה על ידי השופטים. יש שהיו שומעים קצת לשופטים כשצר להם אך לא לגמרי ואז גם ההצלה היתה חלקית שהיו מקילים את השעבוד אך לא לגמרי. כמו שנאמר בפסוק זה ויושיעום מיד שוסייהם , ויש שהיו שומעים ממש ואז ההצלה היתה לגמרי...

י. וגם אל שופטיהם לא שמעו כי זנו אחרי אלהים אחרים וישתחוו להם סרו מהר מן הדרך אשר הלכו אבותם לשמוע מצות ה' לא עשו כן.

(הסבר)

ומדוע ההצלה הזו לא היתה לגמרי ורק ויושיעום מיד שוסייהם , כי גם אל שופטיהם לא שמעו וכו'.

יח. וכי הקים ה' להם שפטים והיה ה' עם השפט והושיעם מיד אויביהם כל ימי השופט כי ינחם ה' מנאקתם מפני להציהם ודחיקהם.

(הסבר)

אך כאשר הקים להם ה' שפט ששמעו לגמרי בקולו אז ה' עם השופט והושיעם לגמרי מיד אויביהם כל ימי השופט כי יתחרט ה' על הרעה שהביא להם בגלל זעקת תפילתם מפני אויביהם הלוהצים ודחיקים אותם.

יט. והיה כמות השופט ישבו והשחיתו מאבותם ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחוות להם לא הפילו ממעלליהם ומדרכם הקשה .

(הסבר)

וגם אצל השופט שבמשך כל ימי שפיטתו היו בדרך הטובה לא חזרו לאורך ימים כי כשמת השופט יחזרו לעבוד לפסלים. ומדגיש ממעלליהם ומדרכם הקשה שכן פסילי כנען היו אכזריים במיוחד שהיו מקריבים בניהם ובנותיהם לפסילים , היפך דרך התורה שדרכיה דרכי נועם.

כ. ויחר אף ה' בישראל ויאמר יען אשר עזבו הגוי הזה את בריתי אשר צויתי את אבותם ולא שמעו לקולי.

(הסבר)

כאן חוזר לפסוק י' שחרה אף ה' בישראל ואמר כיון שעזבו את מצותי והפרו את בריתי שצויתי את אבותם, ולא שמעו בקולי לכן...

כא. גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגוים אשר עזב יהושע וימת.

(הסבר)

גם אני לא אוסיף להוריש מפניהם את הגוים אשר עזב יהושע ולא כבשם ומת.

כב. למען נסות במ את ישראל השמרים הם את דרך ה' ללכת במ כאשר שמרו אבותם אם לא.

כג. וינח ה' את הגוים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע.

(הסבר)

שלב השני בהתדרדרותם היה שעזבו את עבודת ה' ואמנם הרגישו איזו שייכות אליו שהרי עדיין קרוי א-לוקי אבותם , אבל עיקר עבודתם היה לפסילים. והדגיש הפסוק שתי רעות שעשו בזה שהרי אף אם נניח רח"ל שה' הוא שוה כח לאלילים היו צריכים להמשיך בעבודת ה' מ-2 סיבות. (1) מצד הכרת הטוב , שהרי הוא הוציאם מארץ מצרים. (2) שהוא א-לוקי אבותם, ומדוע ללכת אחר אלהים אחרים. ומסיים ואיך באמת הגיעו לעוון זה , כי השאירו את פסיליהם כנאמר בתוכחת הנביא לעיל ולמדו מהעמים אשר סביבותיהם. כי האדם מושפע מסביבתו. ובוהו הכעיסו את ה'.

יג. ויעזבו את ה' ויעבדו לבעל ולעשתרות.

(הסבר)

השלב השלישי , שעזבו לגמרי את ה' ועבדו לפסלים השונים ולעשתרות, הרמב"ן מסביר עשתרות פסלים בצורת צאן נקבות שהיו מתחננים איתם. וממילא זו התדרדרות חזקה מפסלים שזה עוון ע"ז בלבד לפסלי זימה שהם גם ע"ז וגם גילוי עריות במידה מסוימת (שהרי אסור להתחתן עם בהמות).

יד. ויחר אף ה' בישראל ויתנם ביד שסים וישמו אותם וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא יכלו עוד לעמוד לפני אויביהם.

(הסבר)

גם העונש על חטאם באו ב-3 שלבים. (1) מאחר שה' כעם עליהם נתנם כמתנה ביד שוסים (בוזיים) אך במתנה דרך המקבל לשמור על החפץ שלא יהיה זילזול כנותן, אך מאחר שלא שבו ממעשיהם ועוד החמירו אותם באה שלב (2) שה' מכרם ביד אויביהם. כי המוכר לא מתענין מה עושה הלוקח בחפץ מאחר ששילם לו הרי הוא שלו לחלוטין. (3) שלא יכלו לעמוד לפני אויביהם, כלומר שלא היניחם אפילו על דרך המקרה , שטבע העולם שאם באים רבים וגבורים נגד מעטים וחלשים ינצחו הגבורים והרבים וכאן אפילו אם במלחמה זו היו ישראל רבים וחזקים בכל זאת לא היתה להם תקומה לפני אויביהם ותמיד הפסידו במערכות.

הערה: שוסים= הרד"ק כתב מלשון בוזיים משרש שסס. אך המצודות כתב מלשון למשיסה- לרמיסה. כלומר שרמסום מזו. בכל אשר יצאו יד ה' היתה במ לרעה כאשר דיבר ה' וכאשר נשבע ה' להם ויצר להם מאד.

(הסבר)

הפסוק מבאר את שלב ג' של העונש ואומר בכל אשר יצאו למלחמה תמיד היתה יד ה' במ לרעה, ומסיים: כאשר דיבר ה' – (דברים לא'-מז) וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי ניכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבנו ועזבנו והפר את בריתי אשר כרתי איתו, ובהמשך וחרה אפי ביום ההוא , ועובתים (ויתנם ביד שוסים) והסתרת פני מהם והיה לאכול (וימכרם ביד אויביהם) ומצאוהו צרות רבות ורעות (יד ה' היתה במ לרעה, ויצר להם מאד) וכאשר נשבע ה' להם (שם כח'-כה) יתנד ה' נגף לפני אויביך .. (ובהמשך פסוק סט) אלה דברי הברית, (ומפורש יותר בהמשך שם כט'-יא) לעברך בברית ה' א' ובאלתו – (ובשבועתו) וסוף דבר , ויצר לישראל מאד , היו עצובים ושבורים ממצבם.

וברש"י מבואר פסוק זה בשם הבריתא בסדר עולם שזה הולך על אבימלך מחלון וכליון שמתו. כלומר בכל דרך שעשו היתה יד ה' עליהם לרעה ולא רק במלחמות.

ומסביר שאמנם בתורה כתוב לא אנרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה ורבה עליך חית השדה, אלא שהתמיהה היא וכי אין ביד ה' לעשות שלא תרבה חית השדה, אך ה' ידע שיעבדו ע"ז ואז ישלח בהם כן את חית השדה וממילא יש כאן 2 דרכים אחד שיכבשו את כל הארץ מיד וה' יתן להם נסיון אם יתנהגו טוב, יקויים בהם והשבתי חיה רעה מן הארץ, ואם לא ושלחתי בכס את חית השדה, או שלא יכרית ה' את כל הגוים בפעם אחת אלא מעט מעט והנסיון יהיה אם ילמדו ממעשה שכניהם הרעים ואז יכניע את ישראל לפניהם ואם כן יתנהגו טוב יכבשו בסוף את כל הארץ והעדיף ה' שיכבשו את הגוים מעט מעט, ולכן אמר הפסוק שהסיבה האמיתית שלא הכרית ה' את כל העמים מיד ביד יהושע היה למען נסות בם את ישראל השומרים הם את דרך ה' ללכת בם וכו' לכן השאירם ה' ואע"פ שבפסוק כתוב פן תרבה עליך חית השדה, וכן ביהושע שמשמע שהסיבה היא בגלל זקנתו אלו הן הטעמים הגשמיים הנגלים אבל הכוונה הנסתרת היתה בגלל הנסיון (כי יכולת ה' לבלי הבא חיה רעה ויכולת ה' לתת כח ליהושע על אף זקנתו להלחם כשם שמשנה רבו יכל להלחם לברו נגד עוג מלך הבשן בשנתו ה-120).

הערה: האברבנאל כתב שמה שמשאיר את הגוים עתה ולא מורישם מפני בני ישראל הוא גם כעונש כדלעיל וגם למען נסות, שהיות והם כרתו ברית וגרמו יצר הרע לעצמם מסבב להם ה' לראות היעמדו בנסיון.

סיכום הפרק

פנחס קיבל נבואה לומר לישראל שהיות וכתרו ברית ליושבי הארץ, ולא נתצו את מזבחותיהם לכן, ה' לא יכרית את שאר הגוים שעדיין לא כבשו לפניהם, ופסיליהם יהיו להם לתקלה, ובכך כל העם בשמעו את הדברים ולכן נקרא המקום בוכים. חזרה ליהושע ששלח את העם לנחלתם והדגשה שבחיו ובחיי הזקנים עדין הלכו ישראל בדרך הטוב, אך כשנפטר בן 110 שנים (ונקבר בנחלתו בתמנת חרם) והזקנים שהאריכו רק ימים ולא שנים אחריו, וגם הדור ההוא נסתלק, התחילו בני ישראל לעבוד לפסלים תחילה בשיתוף (גם לה' וגם לפסל) ואח"כ בעיקר לפסל, ואח"כ רק לפסל. גם ה' הענישם ב- 3 שלבים. 1) נתנם לשוסים ובזוזם, 2) מחרם לאויבים, 3) בכל אשר עשו מצאו קללה. וה' שלח שופטים. וכששמעו להם וחזרו בתשובה, היטיב ה' עמם, אך כשחמאו הורע מצבם שוב. יסוד זה הוא הקדמה לכל הספר. (אין ישראל נתונים לכוחניות אלא מצבם תלוי במעשיהם).

הנקודות שהרחבנו

- 1) גודל דרגת הנביא ולמה שאדם יכול להגיע.
- 2) תואר נדיר של עבד ה' ועם כל זאת הורדה של 10 שנים על חוסר זריזות במצוות.
- 3) מעשה הצדיק משפיעים על מיב הארץ, (תביעה על חוסר הספד מתאים לצדיק)
- 4) הנחת יסוד שמצבם הכללי של כלל ישראל תלוי ועומד לפי מעשיהם, כאשר התנהגו כרצון הבורא היטיב עמם, וכאשר חמאו, שלח בהם אויבים וכו'.